

شب سرنوشت (آغاز شب های قدر)

<?xml encoding="UTF-8">

چه شبی است امشب!

امشب چه شبی است؛ شب خوبی ها، نیکی ها، زیبایی ها؛ شب بیداری؛ شب راز و نیاز. امشب چشم هایم را برهم نمی نهم و با تنها معبودم سخن می گویم. تنها با او واگویی می کنم دردهای دلم را! او را می خوانم و از درگاهش اجابت نمایانم را می طلبم. امشب چه شبی است؛ ملایک دسته دسته به یمن و بزرگی این شب بر زمین می آیند تا چشمان خسته و خیس شب زنده داران را با گلاب بهشتی بشویند. آنان می آیند تا غبار خطا و گناه را با عطر فردوس از دل ها بزدایند. امشب چه شبی است؛ شب گردش فرشتگان گرداگرد حجت الهی؛ شب بخشودن، شب تقدیر و چه زیباست امشب!

شب اشک

امشب، شب گریه است. شب اشک است. اشک، شبم وار فرو می ریزد تا آبروی از دست رفته را باز گرداند. خدا امشب مهربان تر از همیشه است. او به این اشک های ناچیز توجه می کند و به آنها پاداش می دهد. این اشک و قطره های ناچیز آتشی را که قرار بود سوزاننده تنم باشد، خاموش می کنند. امشب شب گریه است. شب ناله و فغان. شب آه و افسوس، می گریم؛ چرا که دستم تهی و خالی است و کوله بارم از گناهان انباشته است و به جز قطرات اندک اشک، چیزی ندارم. پس ای چشمان من! در این شب مهربان بگریید و بنالید و مرا از آتش دوزخ رها کنید.

بهتر از هزار ماه

از شب های مهم در ماه رمضان، شب قدر است؛ شبی که عبادت آن از عبادت هزار ماه بهتر است، شبی که قرآن در آن نازل شد. در روایات اهل بیت علیهم السلام آمده است: «فرشتگان در شب قدر فرود آمده، در زمین پخش می شوند. بر مجالس مؤمنان گذشته و بر آنان سلام می کنند و بر دعا های آنان، آمین می گویند تا آن گاه که سپیده دم طلوع کند. در این شب دعای کسی رد نمی شود، مگر دعای عاق والدین، کسی که با خویشاندان قطع رابطه کرده، کسی که شراب بنوشد و کسی که دشمنی مؤمنی در دلش باشد».

نزدیکی به خداوند

از پیامبر (صلی الله علیه و آله) روایت شده است که فرمودند: «موسی (علیه السلام) عرض کرد: خدای من! نزدیک شدن به تو را خواهانم. فرمود: نزدیکی من از آن کسی است که شب قدر بیدار شود. عرض کرد: خدای من! رحمت تو را می خواهم. فرمود: رحمت من از آن کسی است که در شب قدر به فقیرها رحم کند. عرض کرد: خدای من! جواز عبور از صراط را خواهانم. فرمود: آن برای کسی است که در شب قدر صدقه ای بدهد. عرض کرد: خدای من! درختان بهشتی را می خواهم. فرمود: این درختان از آن کسی است که در شب قدر «سبحان الله» بگوید. عرض کرد: خدای من! رضایت تو را می خواهم. فرمود: رضایت من از آن کسی است که در شب قدر دو رکعت نماز بخواند».

توفیق درک

از کارهایی که در طول سال می توان انجام داد، دعا برای توفیق درک شب قدر است و اینکه بتوانیم در این شب، محبوب ترین و پسندیده ترین کارها را نزد خدا انجام دهیم. خداوند این شب را برای ما بهتر از هزار ماه قرار داده و اعمال این شب را از ما پذیرفته، آن را با بالاترین درجات برایمان ثبت می کند. در این شب، نام ما را در گروه مقربان نوشته، شناخت، محبت، نزدیکی، پناه، رضایت و خیر خود را همراه با عافیتش نصیب ما می کند.

توسل

آیت الله میرزا جواد ملکی تبریزی، استاد اخلاق حضرت امام خمینی رحمه الله ، درباره شب قدر چنین می گوید: «بر مؤمن لازم است در اول شب به نگهبان آن شب که از معصومان علیهم السلام است، توسل جسته، او را شفیع خود قرار دهد. در این هنگام توفیق در اعمال و احوال را که به آن احتیاج دارد، ذکر نموده، تلاش کند با الفاظی که برای درخواست ترحم و شفاعت می گوید، رحمت و رقت را جلب کرده، مهربانی و کرامت را برانگیخته، ابرهای جود و کرم و بخشش را بباراند، و با دست آنان عقل و نفس و قلب و صفات و اعمال و تمام وجودش را به مولایش واگذار نموده، در طول شب نیز مواظب باشد کاری مخالف تفویض انجام ندهد».

لذت سلام

شب قدر، شبی سراسر نور، رحمت، خیر، برکت، سلامت و سعادت بی نظیر است. در حدیثی آمده است: «از امام باقر (علیه السلام) پرسیدند: آیا شما می دانید شب قدر کدام شب است؟ فرمود: چگونه نمی دانم، در حالی که فرشتگان در آن شب گرد ما دور می زنند». در داستان ابراهیم (علیه السلام) نیز آمده است، چند نفر از فرشتگان الهی نزد او آمدند و بشارت تولد فرزندی را برای او آوردند و بر او سلام کردند؛ سلامی که لذت آن برای ابراهیم (علیه السلام)، برتر از تمام دنیا بود. راستی، وقتی گروه گروه از فرشتگان در شب قدر نازل شده و بر مؤمنان سلام می کنند، سلام ایشان چه لذت و لطف و برکتی خواهد داشت؟ آیا آتش دوزخ به برکت سلام فرشتگان بر مؤمنان در شب قدر «برد» و «سلام» نخواهد شد؟

قدر و تقدیر

شب قدر به این دلیل قدر نامیده شده که همه مقدرات بندگان در تمام سال در آن شب تعیین می شود. شاهد آن نیز این آیات سوره دخان است: «ما این کتاب مبین را در شبی پربرکت نازل کردیم و همواره انذار کننده بوده ایم. در آن شب که هر امری براساس حکمت خداوند تنظیم و تعیین می شود». این بیان با روایات گوناگونی هماهنگ است که می گوید: «در آن شب، مقدرات یک سال انسان ها تعیین می شود». نکته قابل توجه این است که تقدیر الهی به وسیله فرشتگان، براساس شایستگی ها و لیاقت های افراد، میزان ایمان و تقوا و پاکی نیت و اعمال آنهاست؛ یعنی برای هر کس چیزی را مقدر می کنند که لایق آن است یا به تعبیر دیگر، زمینه هایش از ناحیه خود او فراهم شده و این نه تنها با اختیار منافاتی ندارد، بلکه تأکیدی بر آن است.

راز ناپیدایی

خداوند، شب قدر را در میان شب های ماه مبارک رمضان یا شب های سال مخفی قرار داده تا مردم به همه این شب ها اهمیت دهند. همان گونه که خداوند رضای خود را در میان انواع عبادت ها پنهان کرده تا مردم به همه آنها روی آورند، غضبش را در میان معاصی پنهان کرده تا از همه بپرهیزند، دوستانش را در میان مردم مخفی کرده تا همه را احترام کنند، اجابت را در میان دعاها پنهان کرده تا به همه دعاها رو آورند، اسم اعظم را در میان اسم هایش مخفی ساخته تا همه را بزرگ دارند و وقت مرگ را مخفی ساخته تا همه آماده سفر آخرت باشند.

هدیه ای الهی

به تصریح روایات گوناگون، شب قدر از مواهب الهی بر امت محمد (صلی الله علیه و آله) است. چنان که در حدیثی از پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) آمده است که فرمود: «خداوند به امت من شب قدر را بخشیده و احدی از امت های پیشین از این مواهب برخوردار نبودند». ساختار ادبی سوره قدر نیز نشان می دهد که شب قدر مخصوص زمان نزول قرآن نیست، بلکه تا پایان جهان تکرار می شود.

ارزش عبادت

بهتر بودن شب قدر از هزار ماه به دلیل ارزش عبادت و احیای آن شب است. از این رو، تاکید فراوانی بر عبادت در آن شب، شده است. در حدیثی از امام صادق (علیه السلام) آمده است که به علی بن ابی حمزه ثمالی فرمود: «فضیلت شب قدر را در شب بیست و یکم و بیست و سوم بطلب و در هر کدام از این دو شب صد رکعت نماز به جای آور و اگر بتوانی هر دو شب را تا طلوع صبح احیا بدار و در آن شب غسل کن. ابوحمزه می گوید: عرض کردم: اگر نتوانستم ایستاده این همه نماز را بخوانم؟ فرمود: نشسته بخوان. عرض کردم: اگر نتوانم؟ فرمود: در بستر بخوان و مانعی ندارد در آغاز شب خواب مختصری بکنی و بعد مشغول عبادت شوی. درهای آسمان در ماه رمضان گشوده است و شیاطین در غل و زنجیرند و اعمال مؤمنان مقبول است».

سرمست قدر

آن شب که باید شکواییه هجران را در نوردید و به امید وصل و دیدار بیدار نشست و از جام طهور «سلام» تا «مطلع فجر» سرمست بود، کدام شب است؟ آن شب شب قدر است که حافظ شیرازی، با الهام از قرآن آن را «شب وصل» می نامد و نامه هجران را در آن شب طی شده و پایان یافته می خواند. شبی که باید در عاشقی ثابت قدم بود، در طلب کوشید و بیدار ماند، دیدار جست، احیا گرفت، به نیایش پرداخت، کار خیر کرد و به نیازمندان رسید، دانایی طلبید و مذاکره علم کرد، شبی که در آن، کاری بی اجر نخواهد ماند. شبی که باید به یاد روی آن محبوب عزیز، آن یار آواره از دیار و پنهان رخسار، با دردمندی های عاشقانه نالید و دیدار روی او را از خدای طلبید!

شب وصل است و طی شد نامه هجر		سلام فیه حتی مطلع الفجر

شب ندبه

شب قدر، شب جدایی میان اولیای خدا و اولیای شیطان است. شب دعا و ندبه و شب نزول رحمت عام و کرم خداوندی است. شب آشتی بنده با خداوند و توبه و انابه و شست و شوی تیرگی های گناه از دل و شب خودسازی و نزدیک شدن به پروردگار است، زیرا تنها او قابل التوبات و ستار العیوب و غافر الخطیئات است. شب قدر، شب تقسیم سهم است و بندگان به اندازه تلاشی که در عبادت داشته اند، پاداشی در خور خویش دریافت کرده، سهم می برند. به گفته صاحب تفسیر کشف الاسرار: «اندر این شب، خطاب می آید که کجایند جوانمردان و شب خیزان که در آرزوی دیدار، با بی خوابی بی آرام بوده اند و در راه عشق، شربت بلا نوشیده اند تا ما بر خستگی ایشان مرهم و در این شب قدر، ایشان را با قدر و منزلت بازگردانیم که امشب، شب نوازش بندگان است و وقت توبه عاصیان».

تقاضای درک

شب قدر، شبی است که امام زین العابدین (علیه السلام)، در دعای شریف ابوحمزه ثمالی تقاضای درک آن و توفیق عبادت را در آن از خدای خویش خواستار شده است. خواست مؤمنان نیز در ادعیه روزانه ماه رمضان همین است. در این شب، پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) رختخواب را جمع می کرد و کمر خود را برای عبادت بسته، در مسجد اعتکاف می کرد. حضرت فاطمه علیها السلام نیز به فرزندانش امر می کرد که در روز استراحت کنند تا شب خوابشان نبرد. امام صادق (علیه السلام) نیز در ماه مبارک رضانی، کسالتی پیدا کرد، با این حال

دستور داد شب بیست و سوم، بستر بیماری اش را در مسجد بیدازند تا فضیلت آن شب را درک کند.

شب توبه

بهترین کارها در شب های قدر توبه است؛ چنان که شهید مطهری می فرماید: «به خدا قسم! یک روزش یک روز است، یک ساعتش یک ساعت است. یک شب را اگر به تأخیر بیندازیم، اشتباه می کنیم! نگوئید: فردا شب، شب بیست و سوم ماه رمضان است؛ یکی از لیالی قدر است و برای توبه بهتر است. نه! همین امشب از فردا شب بهتر است. همین ساعت از یک ساعت بعد بهتر است. هر لحظه از لحظه بعدش بهتر است. عبادت بدون توبه قبول نیست. اول باید توبه کرد. به خدا قسم! اگر شما یک توبه بکنید تا پاک بشوید و بعد یک شبانه روز نماز بخوانید با حالت توبه و پاکی، همان یک شبانه روز به اندازه ده سال شما را جلو می برد و به مقام قرب پروردگار می رساند».

حضور بی واسطه

مؤمنان در شب قدر بدون واسطه به محضر خداوند راه می یابند و در آن بارگاه می توانند، بدون ترس و واهمه و بر اساس دستور پروردگار، همه خواست های خود را بیان کنند؛ توفیقی که در زمان های دیگر به سختی به دست می آید. خداوند در شب قدر وعده رحمت خاصه الهی داده است. کسی که آن شب عزیز را درک کند و به محضر دوست وارد شود، و خود و حاجاتش را به او عرضه بدارد، از گناهان پاک می شود.

بک یا الله !

ادب در مقابل ثقلین، ادب در برابر حضرت حق - جل و علا - و رعایت حدود بندگی است. بر این اساس، در شب قدر با گذاشتن قرآن روی سر و توسل به معصومان علیهم السلام ، به سوی خدا می رویم. استادان اخلاق، در این باره آداب دیگر نیز آموخته اند. مرحوم آیت الله میرزا جواد ملکی، عارف بزرگ معاصر، می فرماید: «هنگام قرآن به سرگذاشتن چهار نیت را از دل بگذارنید:

1. مغز که به مثابه مرکب عقل و خرد است، به واسطه قرآن تقویت شود؛
2. عقل و خرد انسان به واسطه قرآن و علوم قرآن تکمیل گردد؛

3. عقل و خرد در برابر قرآن و عظمت آن خاضع گردد؛

4. نور عقل و خرد به قرآن ضمیمه شود».

در حقیقت ما با این عمل، نشان می دهیم که اندیشه و خردمان، بلکه همه هستی مان زیر نظر قرآن است و با کتاب خدا به خدا رو می کنیم.

قلب رمضان

شب قدر از شب های والا و مهم سال است. دلیل فضیلت آن بر دیگر شب ها نیز به اعتبار اموری است که در این شب محقق می شود، در غیر این صورت، اجزای زمان یا مکان درجه و رتبه وجودی آن ها یکی است و تفاوتی بین جزئی با جزء دیگر نیست. از پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) روایت شده که فرمودند: «هر کس شب قدر را احیا بدارد و مؤمن باشد و به روز جزا اعتقاد داشته باشد، همه گناهانش آمرزیده می شود». همچنین از امام صادق (علیه السلام) آمده است: «از کتاب خدا استفاده می شود که شمار ماه های سال نزد خداوند دوازده ماه است و سرآمد ماه ها، ماه رمضان است و قلب ماه رمضان «لیلة القدر» است».

نشانه های قدر

اگر انسان به درجات بالا رسیده، خود را اصلاح کند، درک شب قدر برایش آسان خواهد بود؛ زیرا شبی با این ویژگی ها، بی تردید از نشانه هایی برخوردار است. محمد بن مسلم، از معصوم زمانش درباره نشانه شب قدر سؤال کرد و در پاسخ شنید: «علامت شب قدر این است که بوی خوشی از آن پخش می شود. اگر شب قدر در سرمای (زمستان) باشد، گرم و ملایم می شود و اگر در گرمای (تابستان) باشد، خنک و معتدل و نیکو می شود». همچنین پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرموده اند: «شیطان در این شب بیرون نیاید تا اینکه صبح طلوع کند و نمی تواند بر کسی جنون، بیماری یا هرگونه آسیبی وارد کند. همچنین سحر هیچ ساحری در این شب اثر نکند».

نجوا

الهی! شکر که در این شب مبارک به لیلة القدر رسیدم.

الهی! شکر که مجاز را قنطره (پل) حقیقت گردانیدی تا از لیلة القدر زمانی زمینی به لیلة القدر آسمانی رسیدم.
الهی! امشب که شب قدر است همه قرآن بر سر می کنند، توفیق ده قرآن به دل کنم.
الهی! ما همه بیچاره ایم و تنها تو چاره ای؛ ما همه هیچ کاره ایم و تنها تو کاره ای.
علامه طباطبایی و شب قدر

روزی از محضر مفسر بزرگ قرآن علامه طباطبایی رحمه الله پرسیدند: آیا در شب قدر اعمال بندگان بر امام زمان (عج) عرضه می شود؟ ایشان پاسخ داد: «بر اساس روایات هر هفته دو بار اعمال انسان ها بر امام عرضه می شود و در شب قدر نیز تقدیر امور می شود و مانعی ندارد که امام آن ها را بداند و ملائکه در آن شب نازل شوند و مقدرات را به خدمتش عرضه کنند».